

Jedrt Maležić: *Podvojeni*

(Excerpt in Serbian)

Translated by Dragana Bojanić Tijardović

Contact of the translator: draganabojanictijardovic@gmail.com

Odvoji vreme

Prijavila sam se, jer sam zaista ubeđena da samo s ličnim iskustvom možemo da počnemo da menjamo razmišljanje i razbijamo predrasude. U Živoj biblioteci rekoše mi da se neće ništa strašno desiti, rekoše, nakon dugotrajnog razgovora, da bi bilo takoreći šteta ako bi me na pozivu najavili samo kao socijalnu radnicu, kad sam već *još nešto toliko izuzetnije*.

Meni, iskreno, ne izgleda tako, i odgovorila sam im da sam ja Mina i da radim s pijanicama i džankijima, da se tako kao radnica na terenu osećam svakodnevno, da nisam nikakva egzotika i da bih volela da me ne smatraju nekim kraškim čudom tipa žlebovi, vrtača ili škrape, već da me smatraju *svakodnevnom pojavom*.

Ne nosim i nikada nisam nosila bradu, to bi bilo baš neobično, rekoh, bradata žena. Končita je samo jedna a ja nisam Končita. Ali dobra sam u svome poslu, u radu s ljudima. Sa ženama, žrtvama nasilja. Što ih očigledno nije interesovalo, odnosno interesovalo ih je mnogo manje nego moja situacija među nogama.

Jao, stvari koje ti padnu na pamet kad su svi argumenti zapravo na tvojoj strani beskonačno su banalne i blesave, ali u tom trenutku nisam znala kako da ih odbijem. Napišite socijalna *radnica*, i gotovo! Nisam nikakav radnik_ica, ne smatram sebe pogrešnom šta god, u mom slučaju nije vam potrebno ni podcrtavanje s poštovanjem. *Ali, da bude jasno*. Šta treba da bude jasno, šta? Da sam konstrukcija? Svi ste vi konstrukcija, rod je konstrukcija a pre svega su konstrukcija vaše ideje o tome da je neophodno da se ljudi *upozore* na moj pridev trans. Ja sam žena, svejedno koje kategorije.

Dodala sam: sve vreme radim s ljudima, verujem u ljude i njihovu dobru nameru, ali ako se neko koga će zaista privući opis „socijalna radnica“ kasnije naknadno spotakne o to što imam i đokicu i da sam u svom jmbg i dalje zavedena pod 500, svakako ću vas zvati upomoć. To sam mislila, naravno, krajnje sarkastično, ali tip mi je svejedno dao svoj privatni broj, *za svaki slučaj, ako neki od članova Biblioteke postane nasilan, nikad se ne zna, svašta se može pročitati ovih dana*. Bila sam skoro uvređena. Na kraju krajeva, visoka sam metar i stoosamdesetisedam, volela bih da vidim junaka koji bi se usudio da krene na mene.

Kakogod bilo, pozajmila me je starija gospođa, niža za dve glave.

Da s najvećim zadovoljstvom radim s ljudima objasnih joj usput do onih štrudli na Plečnikovoj pijaci, gde je htela da ode na teleću čorbu. Poziva i mene, reče, i da će, ako neko dođe da žica, ona častiti. Činilo mi se ljubazno, bez sažaljenja. Tačno je, doduše, da je tašnu tako čvrsto držala ispod nogu, proveravajući sve vreme da li je i dalje tamo, pa sam posumnjala na određenu meru paranoje.

Najpre mi je rekla: „Znate, neću da se mešam, ali ovi koji stoje ispred samousluge... mogli bi nekad da se predstave. Svi mi smo za njih samo bankomati, niko nema vremena da kaže dobro jutro ili kako ste, da kaže svoje ime, da poželi srećan Božić i pita šta ćemo danas za ručak – tako to.“

Prosvetlih je da službeni kraljevi ulice imaju kartice na kojima stoje njihovi lični podaci. Takođe joj otkrih da većina ljudi ne razmišlja kao ona i nema vremena, ne interesuje ih, ali da je ona, dodadoh, očigledno pripada onoj manjini koju zaista brine ljudski kontakt i da to smatram vrednim divljenja.

Rekla je: „Svako me vidi samo kao dobrostojeću, to mi je baš ispod časti. A nemam ništa. Imam 1.600 evra penzije iza muža i hiljadu evra troškova, ako računam samo naš preveliki stan. Ali, kažem vam, oni ne znaju da *šparaju*, to je. Ako stanem ispred samousluge, za dva sata dobiću toliko koliko bih dobila sa 60 godina radnog staža nedeljno. Unosno!“ reče, namigujući mi.

„Kažem vam, ništa ne ostavljaju sa strane, samo je to.“

Lepo sam joj rekla da znam, kunem se i empirijski *znam* da bi ona sigurno dobila više, jer je lepo obučena i ne izgleda opasno, šta god to značilo, ali da za ljude s predrasudama, a to su svi ljudi, beskućnici, na žalost, ne zavređuju toliko poverenja, zato im je potrebna naša pomoć.

„Eto, ako pogledate te njihove novine“, zamišljeno je pogledala u daljinu iznad zamagljene Ljubljane, „šta će im taj papir? Kao da se prave da nešto prodaju, samo se o tome radi. Umesto da kažu: pogledajte, ne znam, dajte mi milostinju. Nekada se davala milostinja i bio je mir. A danas svi hoće da budu biznismeni i da nešto trguju.“

Stekla sam osećaj da me je u Živoj biblioteci pozajmila isključivo zato da me ubedi u besmislenost mog zanimanja. A taj osećaj ne volim. Zato sam, upravo kada je konobar došao po porudžbinu, prebacila u treću. „Ja ću jednu čorbu a za nju jedan od maline sa grizom i belom čokoladom“, rešila ga se na brzinu.

„Zapravo“, podigoh dva prsta, kao u školi, „za mene samo jedan Knjaz, hvala. Čuvam liniju.“

„Ah, ma kakvi“, javila se ona, „vi samo pazite na liniju u slobodno vreme, sa mnom nećete! Kao što rekoh, štrudla s malinom i belom čokoladom“, poručila je ponovo.

„Da li da donesem i kiselu, za gospodina?“ omaklo se konobaru.

Prokletog jebenog konobara jebene čaršijske štrudlidžinice uspela sam sada po prvi put da pogledam u lice. Razroki Elvir iz osmoga B. Da jednostavno odlepiš,

eto. Ta hrpa moždanoga loja maltretirala me je tokom cele osnovne škole. Isti je kakav je i bio.

Dok sam zurila u njegovo glupo lice Elvir mi je namignuo. To me je u sekundi preselilo za dvadesetpet godina u prošlost. Svaki put, nakon što bi mi pojeo užinu, *moju* užinu, namignuo bi mi kao da smo zajedno terali ovce po onoj njegovoj bosanskoj padini. Mačo dripac i ništa drugo.

Moram da se naljutim što neprimetnije, da mu pokažem da je idiot i da to znamo i on i ja, zato mu samo kažem: „Moje zamenice su ženske.“ Jer ne, o ne, *neće proći* glatko to što mi se obratio kao muškarcu. Ja sam tako reći na poslu, zato ne mislim da sebi dozvolim scenu, ali taj slinavi Elvir mi zaista neće podmetati nogu. Neka bednik radije odgiba po svoju čorbu i štrudlice, inače ću ga krajnje binarno zgaziti zašiljenom štiklom. I to nimalo figurativno.

„Gospoda će dva deci kisele...“ Stara me gleda sa strane, „i jednu borovnicu“, kaže. I odmah se ispravlja: „*Svakoj* po jednu borovnicu. To je sve, hvala“, skoro ga udara jelovnikom koji Elvir mirno vraća na sto.

Da li mi se samo čini ili *moju* pozajmljivačicu ovaj razroki glupan čini isto tako nervoznom kao i mene? To ne može da bude dobro. Ako ti se u tako osetljivom času u kadru nacрта siledžija iz osnovne škole, to može samo da bude zloslutno. Gurnulo me u mrtvi ugao mog mrtvog identiteta i mrtvog imena koje su preko učionice zvale razredne. Iste razredne koje nisu obraćale pažnju na žalbe o nasilju na koje su svaki put na roditeljskom sastanku upozoravali moji roditelji, nakon što sam morala da im kažem zašto više ne želim da idem u školu. *A tako mu je dobro išlo*, čudiše se tata i mama.

Taj čovek više ne postoji. Postojim samo ja koja sam čista magija i kraljica ove jebene pijace, carujem degenima kakav je ćoravi Elvir a očaraću i bakicu koja bi najradije ukinula pomoć nemoćnima. To sam sada ja. *You are magic – own that shit*, ponavljam sebi.

Ne slušam je zapravo dok mi govori da bi trebalo da se ošišam, jer su mi se iskrzali krajevi preduge kose. Zaista? Ljudi dolaze u Živu biblioteku da pozajme osobu kojoj posle počinju da tupe da treba da se ošiša? U kojem je svemiru to uopšte njihova stvar? Ne razumem zašto me umesto pitanja o mom poslu čekaju tupljenja o tome kako treba da živim i kako izgledam.

Moj se dan ukrstio s mojim optimizmom. Dobro je što imam privatni broj koordinatora Biblioteke. Ne podrazumeva se više da će sve proći glatko.

Stara kaže: „Sigurno znaš onaj vic?“ Prebacuje na ti, primećujem. Zatim kreće da kenja nešto o tome kako je klošar koji ne pije u rigor mortisu i ne diše.

Nije mi poznat taj vic. Ali me je zbunio taj jebeni Elvir, primećujem da me je zaista zbunio. Otkako smo poručile opet se panično okrećem prema vratima kao da me je *već* uzeo na nišan. Nisam sigurna da li želim da pobegnem od borovnica koje zapravo ni ne smem da konzuiram zbog hormonske terapije a dripac će sigurno u

njih i masno pljunuti, i od tog mučnog razgovora sa starom desničarkom u kojem se sve više osećam kao statistkinja. Šta mi bi da se javim za ljudsku knjigu? Šta sam tražila? Želela sam da obrazujem druge, eto mi sad. Niko me ništa ne pita, svi bi da obrazuju mene. Shvatiću to kao trening tolerancije u vanrednim prilikama.

„Da li si me uopšte čula?“ pita stara. „Nisi se nasmejala. Jesi li razumela, jedini klošar koji ne pije je mrtav klošar.“

Pomišljam da postoje mesto i vreme kad je u redu biti direktan.

„Gospodo“, kažem.

„Gospodo“, premeravam je pogledom. *Da li se isplati?*

„Gospodo.“ I dalje me upitno gleda. „Da li vam je već neko rekao da niste tolerantni prema ranjivijima od sebe?“

Lice joj preplavljuje neka milina, što me veoma čudi, očekivala sam revolt. Zatim polako otvara usta i iz nje počinje da kulja samo – skoro bih rekla muškobanjasta – pokroviteljska strast za podučavanjem onih koji misle drugačije.

„Znate šta, pogrešno ste me shvatili. Ništa strašno, nije neobično, dešava se. Objasniću tako da i vi osetite u čemu je štos. Ne radi se o tome da su oni ranjiviji... radi se jednostavno o tome...“

„Dobro, o čemu se radi, gospodo, kažite sada vi koji ste celog života bili izdržavana supruga pored korita, o čemu se radi. Dobro, dakle, o čemu se radi? Kažite, čekam.“

Opet je obuzima nekakva mekoća i baš joj se divim. Kakvom lakoćom odmahuje rukom, kad i sama zna da je istina. Da navodim da takva gracilnost doslovno podražava moje ženske ambicije. Rado bih, zaista bih želela da budem nonšalantna kao ona. Nije se ni uvredila, iako je pokušavam isprovocirati. Doslovno želim svađu.

„Mlada si još“, pomirljivo me tapše po butini.

Utom iznebuha počinje da pada sneg. Na vetrovit i hladan sunčan dan. Zaista nemam sreće. Posrtaću do Biblioteke a u štiklama postoji i realna mogućnost da se po ovakvom vremenu okliznem.

Elvir budala na ručnom zglobu donosi štrudlu, a u rukama vruću teleću čorbu i borovnice. Knjaza naravno nije poneo, jer nikad nije bio neka pametna glavica, ali bio je dovoljno lukav da zna, da ako nešto treba da se zaboravi, onda je to najjeftiniji deo porudžbine. Ništa od bakšiša, dušo.

„Hvala“, kažem koliko god ponižavajuće mogu, „ovo je sve“ trudeći se pri tom da imitiram eleganciju i nonšalantnost pokroviteljske žene pored sebe.

Zapravo potreseno konstatujem da razroki Elvir nema pojma ko sam, kad mi ponovo namigne. Pogrešila sam i sve zajedno je bila velika greška. U mene se opet polako i postepeno useljava optimizam, dok se sitne snežne pahulje slepljuju, stvarajući vlažne krpe.

Stara ponovo pokroviteljski dodiruje moju butinu, kao da želi da me podseti na sebe. „Možda zaista nisam savremena žena, ali zato sam utoliko radoznalija. Zato sam vas, na kraju krajeva, i pozajmila. Hajde, gospođice, kažite mi, kako to da još niste izgoreli? Šta vas tera da vucarate naokolo pomažući ljudima koji su sami sebe doveli do problema?“

Kad sam je besno pogledala preformulisala je pitanje: „Šta vas drži iznad vode?“ i lagano me uštinula za obraz, kao da sam njeno vlasništvo.

Mogla bih, zapravo s lakoćom da je slažem, ali mrzi me. Nikome ne dozvoljavam da zadire u moju intimu. Stara, dobila si što si tražila.

„Nekad davno, dok su me roditelji i nastavnici još vaspitavali kao da sam muško, videla sam koliko žene ugnjetavaju i oni privilegovani, u koje i vi spadate. Kažite, da li bi vam bilo na kraj pameti da uštinete za obraz ili da spustite ruku na butinu na primer... njemu?“

Pokazujem prema Elviru koji u tom trenutku donosi punu tacnu za neke druge goste i usput nam na sto stavlja mineralnu vodu. Stara podiže pogled mrđajući glavom, sleže ramenima i gleda kao tele u šarena vrata.

„A?“ pita Elvir otvorenih usta, po svojoj staroj glupoj navici.

„A?“ kaže stara.

Ali ja sam se tek zagrejala. Biću ovde sve dok bude padao sneg a danas sam živa knjiga.

„Dajem vam ono po šta ste došli“, sikćem staroj.

„Ej, Elvire“, pokazujem prstom na školskog druga zriku, „još dva puta duple borovnice, hop hop, kreni!“ Kako izgleda, navikao je već, jer se okrenuo na peti i odlepršao za šank.

„A ti“, okrećem se prema babi čija su usta jama grote kejev, „sad ćeš čuti kako se čovek oseća kad proživi više života a u svakome od njih dešava mu se da non stop naleće na *dobre ljude* koji ga sve vreme veselo ugnjetavaju pod izgovorom sopstvene dobrote.“

Matora guta veliku knedlu i na kraju procedi: „Ali gospođice, ja nemam vremena da...“

Poklapam je treskom po stolu. „NAĐI GA.“ I znam da se neće usuditi da se usprotivi, jer samo *taj* jezik glupani razumeju. I, gle đavola, očigledno ga konačno govorim i ja, sasvim tačno, što je za mene iznenađenje, ali prijatno.